

Mással való pozitív bánásmód hátrányos helyzetű tanulók inkluzív beiskolázása esetén

Óhidy Andrea

Pädagogische Hochschule Freiburg

A freiburgi „Mentor-Migration-SALAM“ mentorprogram

A kutatás középpontjában a hátrányos helyzetű tanulókkal való pozitív bánásmód lehetőségeinek vizsgálata áll inkluzív iskolai környezetben. A kutatási kérdés relevanciáját az iskolai inklúzió koncepciójának megvalósításának németországi hiányosságai (Óhidy 2018) adják. A kutatás célja a hátrányos helyzetű tanulók iskolai inklúziójának támogatásának vizsgálata a freiburgi „Mentor-Migration-SALAM“ mentorprogram (Óhidy & Wenzler-Cremer 2019) evaluációjának segítségével.

A kutatás központi kérdése: A mentorprogram mennyiben mozdítja elő a hátrányos helyzetű tanulók iskolai inklúzióját? A kutatási mintát a résztvevő diákok alkották. A hatásvizsgálatot kérdőíves felmérések, interjúk, és a szupervíziós jegyzőkönyvek kvalitatív elemzésének segítségével végeztük el (Wenzler-Cremer 2016).

Az elemzés társadalomtudományi elméleti háttérét Helmut Fend az iskola társadalmi funkciójáról szóló (Fend 1980, 2006), Walter R. Heinz az iskolai gate-keeperekről szóló (Heinz 1992), Christiane Perzmaier és Birgit Sonnenberg a mentor-projektokról szóló elméletei (Perzmaier & Sonnenberg 2013), valamint az inkluzív oktatás németországi koncepciói (l. Óhidy 2018) adják.

Film a SALAM-projektéről (angol nyelven): <https://www.youtube.com/watch?v=uler7chg5pA>

Elméleti háttér

Németországban az iskolai inklúzió mára fontos vezérelvé vált mind az oktatáspolitikai mind a neveléstudományi diskurzusban, amelyet az iskolai gyakorlatban azonban (még) nem sikerült megvalósítani (Óhidy 2018). A német iskolarendszer folyamatosan reprodukálja a társadalmi hierarchiát, ami egyrészt az egyik alapvető társadalmi funkciója (Fend 1980, 2006), másrészt ellentétben áll a német oktatáspolitikai egyik legfontosabb célkitűzésével: a társadalmi esélyegyenlőség biztosításával a demokratikus participáció megteremtésével.

Az iskolai tanárok az oktatási rendszerben a szelekciós és allokációs folyamatok végrehajtóinak, a gate-keeperek szerepét (Heinz 1992) látják el. Döntéseik meghatározó szerepet játszanak abban, mely irányba vezet a tanulók további útja az iskolarendszerben és azon kívül. Ezért különösen alkalmasak a mentori szerepre. A mentorokat, akik általában idősebbek a mentorált személynél és a tapasztalatkülönbség okán értékes tanácsadói, valamint az ügyvéd és barát szerepével jellemezhetjük (Perzmaier & Sonnenberg 2013). A németországi mentor-programok általában az ún. „sebezhető” (vulnerable) kategóriába tartozó tanulók támogatására koncentrálnak – ahogy a freiburgi SALAM-program is.

A SALAM-program

A Mentor Migration SALAM program – a rövidítés azt jelenti: **S**pielen (Játszani) - **A**ustauschen (Véleményt cserélni) - **L**ernen (Tanulni) - **A**chtsam (Egymásra figyelve) - **M**iteinander (Együtt) – két célt követ:

- 1) a migráns háttérrel rendelkező és más hátrányos helyzetű tanulók támogatását, valamint
- 2) a pedagógus-képzésben résztvevő hallgatók pedagógiai cselekvési repertoárjának kibővítését és reflexióját a mássággal való pozitív bánásmód jegyében.

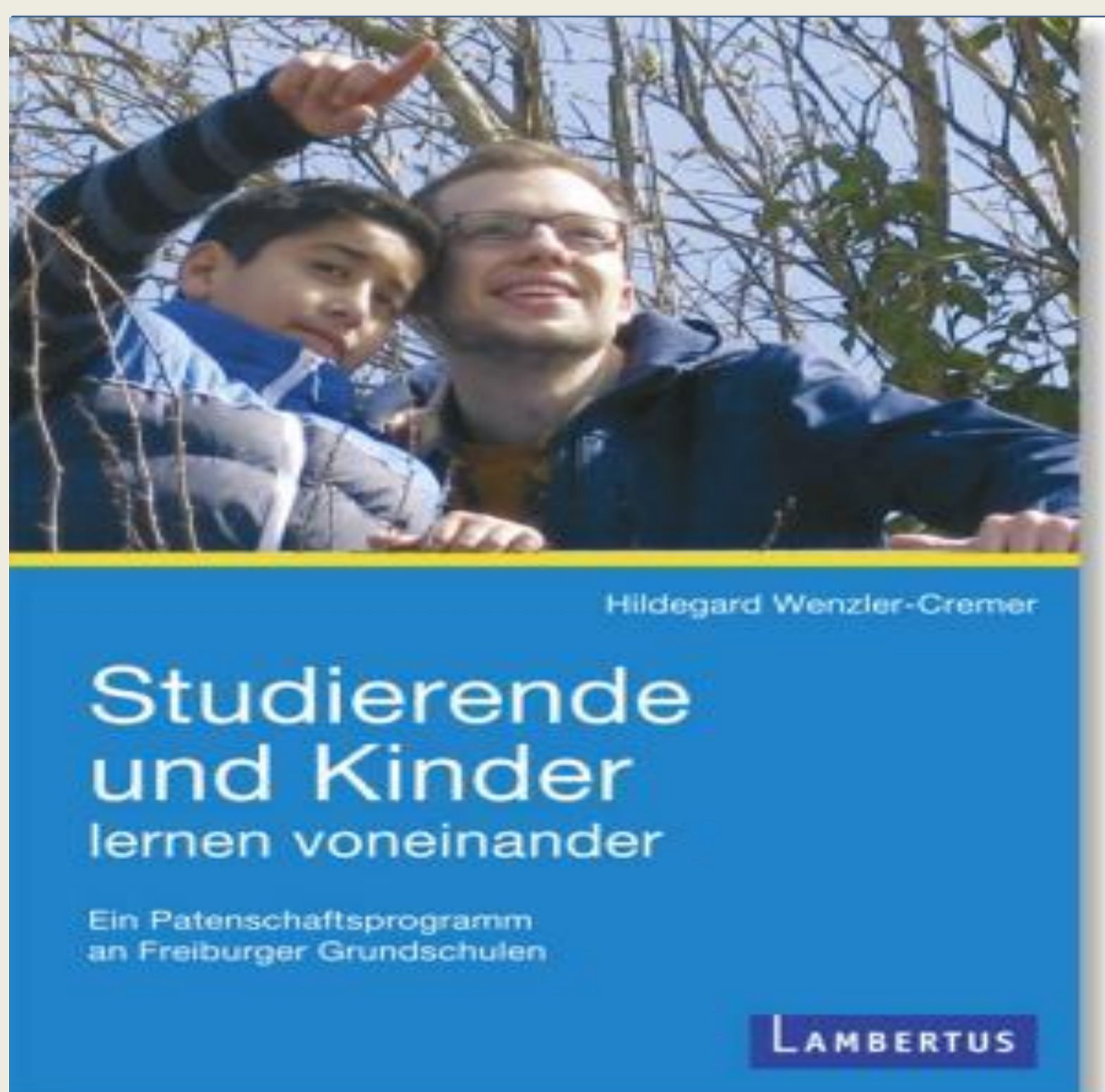
A 2009 óta működő program keretében a PH Freiburg hallgatói 8-11 éves gyermekeket mentorálnak heti 2-3 órában kilenc hónapon keresztül, közös szabadidős tevékenységek keretében (1. és 2. kép).

A program hatásvizsgálata

A SALAM program folyamatos evaluáció alatt áll. Az akciókutatás (hatásvizsgálat) kutatás központi kérdése: a mentorprogram mennyiben mozdítja elő a hátrányos helyzetű tanulók iskolai inklúzióját, valamint a leendő pedagógusok szakmai kompetenciáját? Az eddigi eredményeket Hildegard Wenzler-Cremer 2016-ban megjelent könyve *„Studierende und Kinder lernen voneinander”* („Hallgatók és gyerekek tanulnak egymástól”) foglalja össze (3. kép).

Módszerek

A hatásvizsgálat kérdőíves felmérések, a résztvevőkkel készített (egyéni és csoportos) interjúk, valamint szupervíziós jegyzőkönyvek kvalitatív elemzésének alapján készült a Maxqda-programm segítségével. Az elemzett dokumentumokat a programszervezők 2009 óta gyűjtötték össze (Wenzler-Cremer 2016, 2020). Összesen 700 Mentor-tandem vett részt a vizsgálatban. Ezenkívül egy 2017-ben 92 korábbi hallgató és SALAM-mentor részvételével készült online-felmérés eredményei kerültek még elemzésre (Wenzler-Cremer 2020).

Eredmények

Az elemzések kimutatták, hogy a résztvevő tanulók képességfejlődése főként az önhatékony területhez volt sikeres: rezilienciájuk, német beszédkészségük, önállóságuk és önbizalmuk növekedett (Wenzler-Cremer 2016). Mindez pozitív hatással volt iskolai inklúziójukra. A résztvevő hallgatók szakmai kompetenciája a következő kategóriákban növekedett jelentős mértékben: kölcsönös bizalomra épülő kapcsolat kiépítése a mentorált tanulóval, tudás és empátia kialakítása a hátrányos helyzetű (sokszor migráns) tanulók élethelyzetét illetően, valamint a mássággal való pozitív bánásmód attitűdjének kialakítása a saját előítéletek és sztereotípiák reflexiója segítségével (Wenzler-Cremer 2020).

Következtetések

A vizsgálat egyik legfontosabb eredménye, hogy kimutatta a SALAM-program pozitív hatását a résztvevő hátrányos helyzetű tanulók iskolai inklúziójára. Ez az eredmény főként az iskolai oktatás gyakorlata számára releváns: a hátrányos helyzetű tanulók „mással való” pozitív bánásmód elsajátításához ad támpontokat gyakorló és leendő pedagógusok számára. Ahogy Hildegard Wenzler-Cremer könyvének címében megfogalmazta: a program sikerének kulcsa, hogy „hallgatók és a gyerekek tanulnak egymástól”. A projekt 2017-ben elnyerte Baden-Württemberg tartomány tanítási díját (4. kép).

Irodalom

Fend, Helmut (1980): *Theorie der Schule*. München: Urban & Schwarzenegger Verlag.

Fend, Helmut (2006): *Neue Theorie der Schule. Einführung in das Verstehen von Bildungssystemen*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Heinz, R. Walter (1992): *Introduction: Institutional Gatekeeping and Biographical Agency*. In: Heinz, R. Walter (szerk.): *Institutions and Gatekeeping in the Life Course*, Deutscher Studien Verlag, Weinheim, 9-27.

Óhidy, Andrea (2018): *Migráns háttérű tanulók iskolai inklúziója a németországi iskolapedagógiai diskurzusban*. In: *Educatio* 26(3)/2018, pp. 431-440.

Óhidy, Andrea/Wenzler-Cremer, Hildegard (2019): *Das Mentor-Migration-SALAM-Programm an der PH Freiburg*. Freiburg, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=uler7chg5pA>

Perzmaier, Christiane/Sonnenberg, Birgit (2013): *Patenschaft praxisnah. Herausforderungen und Umsetzung von Kinder- und Familienpatenschaften*. Weinheim: Beltz.

Wenzler-Cremer, Hildegard (2020): *Coping with Diversity: Insights into the qualitative evaluation of a mentoring program*. In: *HERJ* 2/2020.

Wenzler-Cremer, Hildegard (2016): *Studierende und Kinder lernen voneinander. Ein Patenschaftsprogramm an Freiburger Grundschulen. Erfahrungen – Reflexionen – Rahmenbedingungen*. Freiburg: Lambertus.